

УДК 75.053: 7.04] (477.86) "20"

Оксана ШПАК

ОСЕРЕДОК НАРОДНОГО МАЛЯРСТВА НА СКЛІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. У СЕЛІ ТОРГОВИЦЯ ГОРОДЕНКІВСЬКОГО РАЙОНУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На основі власних польових матеріалів, зібраних впродовж 2002—2016 рр., автор висвітлює діяльність одного з небагатьох відомих осередків народного малярства на склі другої половини ХХ століття у селі Торговиця на Покутті. Встановлено імена майстрів, окреслено хронологічні межі, стисло розглянуто типологію та художні особливості творів.

Ключові слова: осередок народного малярства, ікони на склі, малярство на склі, народні майстри, Покуття, польові дослідження.

© О. ШПАК, 2017

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 1 (133), 2017

Малярство на склі належить до яскравих і самобутніх явищ народного мистецтва, яке має на Покутті давні й багаті традиції. Активне побутовання ікон на склі у другій половині ХІХ — на початку ХХ ст. на цих теренах підтверджують пам'ятки, що зберігаються у музеях та приватних збірках [4, іл. 44, 63—64, 114—115, 123, 125, 136, 145—146, 170—171, 176, 183]. З літературних джерел відомі імена деяких майстрів; зокрема в цей час у Богородчанах на Івано-Франківщині малювали Петро Німчик (нар. 1853 р.) та його син Кароль, Митрик (Дмитро) [16, с. 56]. Окремі анонімні малярі працювали у Снятині, Коломиї, Станіславові (тепер — Івано-Франківськ) [5, с. 248]. На початку ХХ ст. скляні образки поступово замінила «естампна друкарська продукція» [2, с. 172] — привізні літографії та олеодруки релігійного змісту. Причинами заміщення мальованих ікон поліграфічними стали соціальні зміни, а подекуди — свідоме насадження чужоземної продукції замість питомо національної.

Після згасання первинної етномистецької традиції (ікони на склі) народне малярство на склі відродилося у середині ХХ ст. вже у ширшому загальноукраїнському масштабі. На Покутті відновлена вторинна етномистецька традиція розвивалася інтенсивніше, ніж у сусідніх регіонах, про що свідчить масив збережених творів, їх тематична й іконографічна різноманітність, виразні локальні особливості [9; 8; 15].

Народне малярство на склі другої половини ХХ ст., як і кожне етномистецьке явище, найінтенсивніше розвивалося у місцевостях, де працювало декілька майстрів. У таких малярських центрах завдяки колективному характеру творчості шліфувалися техніко-художні прийоми, накопичувався цінний досвід, формувалися локальні особливості творів. Один з небагатьох відомих сьогодні осередків народного малярства на склі другої половини ХХ ст. діяв у селі Торговиця Городенківського району Івано-Франківської області, розташованому в межах етнографічного району Покуття. Відкриття цього осередку відбулося завдяки публікації мистецтвознавця В. Отковича за 1990 р., у якій зазначено, що «колекціонер ... зі Львова І.М. Гречко згадує про ікону народної майстрині Макулович із села Торговиця..., яка малювала на склі» [1, с. 9]. Вказана інформація спонукала нас до проведення польових досліджень у Торговиці у 2002 р., під час яких пощастило познайомитися з майстринями Ганною

Майстриня Стефанюк Анастасія Григорівна (1933—2014), с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл. Фото автора 2002 р.

Майстриня Макулович Ганна Василівна (1940 р. н.), с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл. Фото автора 2002 р.

Макулович і Анастасією Стефанюк, а також виявити, що у цьому селі у другій половині ХХ ст. діяв осередок малювання на склі [10]. Надалі творчість

майстрів з Торговиці частково висвітлювалася у контексті покутського і загальноукраїнського малярства на склі [8; 12], у порівнянні з іншими осередками [13], а поодинокі твори було опубліковано в альбомному [7, с. 107] та історико-етнографічному виданнях [3, с. 248—249]. Польові дослідження автора: самостійні (2012 р.), а також у складі комплексних етнологічно-мистецтвознавчих експедицій Інституту народознавства НАН України (2015 і 2016 рр.) додали новий фактологічний матеріал та цінну джерельну інформацію, що дає змогу ширше оцінити діяльності цього осередку.

У ході польових досліджень 2002—2016 рр. встановлено, що протягом 1950—1960-х рр. у Торговиці малювали на склі понад десять майстрів (виключно жінки): Стефанюк Анастасія Григорівна (1933—2014), Макулович Ганна Василівна (1940 р. н.), Поливкан Марія Іванівна (1937 р. н.), Марчук Ганна Іванівна (1935 р. н.), Сулима Марія Юріївна (1930—2015), Скорокіжук Євдокія Миколаївна (? — близько 1999 р.), Марійчук Марія Франківна (1928—1996), сестри: Липчук Ганна Василівна (1930 р. н.) і Липчук Анастасія Василівна (1934 р. н.), Павич Марія Михайлівна (1933 р. н.), Гусів Анастасія Василівна (1940—2011), Новосельська Ганна Іванівна (1933 р. н.). Стилiстичні особливості збережених творів дають змогу припускати, що кількість майстрів насправді була більшою. Наприклад, у сусідньому селі Сороки декоративні композиції на склі, стилістично споріднені з торговицькими, малювала Ганна Онуфріївна Аннюк (1927 — поч. 1970-х рр.) [10, с. 262].

Виникнення осередку у Торговиці тісно пов'язане з відродженням давньої традиції малярства на склі у середині — другій половині ХХ ст. не тільки на Прикарпатті, а й в ширшому загальноукраїнському масштабі. Головною причиною відновлення призабутої техніки стала потреба в хатніх іконах і творах для прикраси житла у важкі повоєнні роки. У цьому процесі вагомую роль відігравали наступні чинники: історичний (необхідність ікон, офіційно заборонених в умовах атеїстичного тоталітарного режиму); економічний (можливість незначного заробітку для народних майстрів); естетичний (прагнення прикрасити свій побут). Після встановлення на західноукраїнських землях радянської влади, в умовах ан-

тирелігійного наступу й атеїстичної пропаганди було заборонено ікономалювання та імпорту друкованих образків (літографій, олеографій). Необхідність виготовлення хатніх образів кустарним способом зумовлена глибокою релігійністю, притаманною українському народові. Для того, щоб задовольнити попит на ікони, окремі обдаровані особистості освоїли традиційну техніку малярства на склі. Згодом, крім релігійних, почали малювати також суто декоративні композиції.

Активний розвиток вторинної етномистецької традиції малярства на склі у середині — в другій половині ХХ ст. значною мірою був зумовлений економічними чинниками. Виконання на замовлення й на продаж малярських творів давало можливість незначного заробітку для селян у складний повоєнний період. За словами майстрині Г.В. Макулович, головною причиною виконання нею художніх замовлень для односельців і мешканців околиць була матеріальна скрута: «Нічого не було нізвідки, і потрошки малювала»¹.

Поступова стабілізація життя населення після закінчення воєнних подій зумовила на початку 1950-х рр. прагнення прикрасити свій побут. В інтер'єрі народного житла з'явилися вишиті на полотні картини, мальовані килимки, фотокартки у декоративних рамках. За своїми художніми ознаками (яскравість, декоративність, виразність) та доступністю (невисока ринкова вартість) малярство на склі якнайкраще відповідало тогочасним запитам. Тому, крім ікон, цією технікою досить часто виконували картини і розписували декоративні рамки.

Хронологічні межі діяльності осередку малярства на склі охоплюють 1950—1960-ті роки. Хоча датування на творах відсутнє, відомості про час їх створення можна почерпнути від респондентів. Так, у 2002 р. було записано інформацію від мешканки села Г.Ф. Табащук (1926 р. н. — ?) про ікони на склі («образи») й розписані скляні рамки («образи»), виконані у 1952—1953 рр., які у той час прикрашали інтер'єр її помешкання [10, с. 262]. Майстриня Г.В. Макулович розповідала, що вона почала малювати на склі ще «за дівчини» (тобто — у

¹ ПМА. Записано 30.09.2002 р. від Макулович Ганни Василівни, 1940 р. н. у с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.

Мешканці села Торговиця (сидять: перша справа — Сулима Марія Юріївна з чотирирічною донькою Ганною; у глибині інтер'єру — «креденс» з мальованими на склі вставками). 1972 р. Фото з родинного архіву Самокищук Ганни Павлівни, с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.

Марійчук Марія Франківна (1928—1996). Ікона «Мати Божя Неустанної Помочі». Початок 1970-х рр. Скло, туш, олія, фольга, Музей-садиба Леся Мартовича, с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл. Фото автора 2012 р.

другій половині 1950-х рр.)², а М.І. Поливкан згадувала про свою композицію «Квіти», створену близько 1959 року³. Усні відомості, записані від

² ПМА. Записано 30.09.2002 р. від Макулович Ганни Василівни, 1940 р. н. у с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.

³ ПМА. Записано 30.09.2002 р. від Поливкан Марії Іванівни, 1937 р. н. у с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.

Невідомий автор зі с. Торговиця. Ікона «Святий Миколай». 1960-і рр. Скло, туш, олія, с. Ганьківці Снятинського р-ну Івано-Франківської обл. Фото автора 2015 р.

Скорокіжук Євдокія Миколаївна (? — бл. 1999 р.). Ікона «Пресвяте Серце Христове». 1960-і рр. Скло, туш, олія, фольга, с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл. Фото автора 2002 р.

торговичан, засвідчують, що тут почали малювати на склі з 1949 року⁴.

⁴ ПМА. Записано 15.08.2012 р. від Грицюка Петра Петровича, 1924 р. н. у с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.

У третій чверті ХХ ст., — в період розквіту осередку у Торговиці, заняття малюванням на склі серед жінок молодого й середнього віку було масовим: вважалося, що намалювати самій для себе «образок» під силу кожній⁵, як вишивати, ткати, розписати квітами піч, витинати прикраси з паперу. Більшість з них декорувала квітковим орнаментом скляні рамочки, і лише окремі обдаровані особистості виконували складні фігурні композиції — ікони й картини. Майстрині «малювали й собі, і для людей»; популярність малярства на склі була значною, тому вони мали постійних замовників і покупців серед односельців. Крім того, малярська продукція з Торговиці була відома далеко за межами осередку, — ікони й декоративні композиції купували мешканці околиць і віддаленіших місцевостей. Чимало творів розходилося у сусідні села Городенківського⁶ і Снятинського районів⁷. Нерідко до торговицьких майстринь по роботи «приїжджали люди «з гір» [10, с. 261] (очевидно — з населених пунктів сусіднього Коломийського і Косівського районів).

Незважаючи на значний попит на твори народних майстрів, були й певні перешкоди для розвитку малярства на склі. В умовах «радянської дійсності» існували різноманітні обмеження, заборони й покарання за виготовлення і продаж образів. Згадки про це неодноразово доводилося фіксувати від респондентів під час польових досліджень у Тернопільській і Закарпатській областях [11, с. 560; 14, с. 723]. Подібні санкції стосувалися й торговицьких майстринь. Так, Г.В. Макулович пригадувала: «Якось прийшов «участковий» і забрав фарби»⁸. Г.І. Марчук, щоб уникнути переслідувань

⁵ ПМА. Записано 30.09.2002 р. від Поливкан Марії Іванівни, 1937 р. н. у с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.

⁶ Торговицькі ікони на склі зафотографовані у с. Острівець Городенківського р-ну Івано-Франківської обл., а розписані скляні вставки для дверцят креденса, придбані на початку 1960-х рр. у Торговиці — у с. Рогиня Городенківського р-ну Івано-Франківської обл. ПМА 2016 р.

⁷ Торговицькі ікони на склі зафотографовані в інтер'єрі (тепер вже нежитловому) у с. Ганьківці Снятинського р-ну Івано-Франківської обл. ПМА 2015 р.

⁸ ПМА. Записано 30.09.2002 р. від Макулович Ганни Василівни, 1940 р. н. у с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.

за недозволене у той час заняття, інколи була змушена малювати на горіщі⁹.

У кінці 1960-х — на початку 1970-х рр. традиція малярства на склі у Торговиці поступово згасла. Занепад цього явища збігся з кардинальними переминами в народній архітектурі краю (спорудження нового житла з використанням нових будівельних матеріалів: цегли, цементу, піску, шиферу, черепиці, бляхи) [3, с. 254]. Місцеві мешканці зазначали, що коли «перейшла мода», мальовані образи замінили купованими — «фотографованими» і друкованими на папері. Головними причинами занепаду традиції стало покращення рівня життя та зміна естетичних смаків; аналогічні тенденції були характерними в останній чверті ХХ ст. для всієї території України [12, с. 172]. Таким чином часові межі функціонування осередку збігаються із загальноукраїнським періодом найбільш інтенсивного розвитку вторинної традиції малярства на склі [6, с. 140; 12, с. 169—182].

Збережений масив творів з Торговиці — близько 100 відомих нам пам'яток, представлених у музеях, приватних колекціях і значною мірою — зафіксованих під час польових досліджень дає змогу визначити типологію творів малярства на склі цього осередку: 1) ікони, 2) картини, 3) декоративні композиції.

Іконографічний репертуар релігійного малярства Торговиці формувався Христологічними, Богородичними, агіографічними образами. Христологічний цикл представлений композиціями: «Ісус Христос Вседержитель» (у дитячому віці), «Розп'яття» (з ангелами), «Пресвяте Серце Христове», «Гріб Господній». Богородичний цикл складають образи: «Богородиця з Дитям» («Пекарська»), «Богородиця з Дитям» (з вервичками), «Богородиця Годувальниця», «Мати Божа Неустанної Помочі», «Непорочне Серце Марії», «Гріб Пресвятої Діви Марії». До часто відтворюваних у торговицькому малярстві належали агіографічні образи: «Святий Іван Хреститель» (у дитячому віці), «Святий Миколай», «Святий Юрій Зміборець». Іконографічними взірцями для майстрів була друкована продукція видавничих центрів Відня, Варшави, Кракова, зокрема — ікони-хромолітографії кінця ХІХ — початку ХХ століття. Творче опрацювання візуальних взір-

⁹ ПМА. Записано 30.09.2002 р. від Поливкан Марії Іванівни, 1937 р. н. у с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.

Сулима Марія Юріївна (1930—2015). Портрет Т.Г. Шевченка. Кінець 1960-х рр. Скло, туш, олія, фольга, Городенківський краєзнавчий музей «Покуття», м. Городенка Івано-Франківської обл. Фото автора 2016 р.

Сулима Марія Юріївна (1930—2015). Картина «Мати розганяє закоханих» («Тікай, Петре, з Наталкою, мати іде з качалкою»), перша половина 1970-х рр. Скло, туш, олія, Городенківський краєзнавчий музей «Покуття», м. Городенка Івано-Франківської обл. Фото автора 2016 р.

рців зумовило проникнення рис західної іконографічної традиції у народну мальовану на склі ікону.

Типологічна група картин у торговицькому малярстві на склі, в основному, представлена сюжетними творами побутового жанру та портретами, кількісно менш численна, ніж ікони. В основі сюжетних творів

Невідомий автор зі с. Торговиця. Скляна рамка з декоративним розписом — «образок». 1950—1960-і рр. Скло, туш, олія, фольга, Літературно-меморіальний музей Леся Мартовича, с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл. Фото автора 2012 р.

Новосельська Ганна Іванівна (1933 р. н.). Скляна рамка з декоративним розписом — «образок». 1950—1960-ті рр. Скло, туш, олія, фольга, с. Торговиця Городенківського р-ну Івано-Франківської обл. Фото автора 2016 р.

лежить композиція «Козак і дівчина біля криниці», що набула в українській народній картині ХХ ст. поширення у декількох варіантах. Майстри осередку у Торговиці відтворювали сюжет «Дівчино моя, напій же коня», назву якого запозичено з відомої україн-

ської народної пісні. Динамічний за подачею, пройнятий легким гумором сюжет «Мати розганяє закоханих» («Тікай, Петре, з Наталкою, мати іде з качалкою») за своїм змістом пов'язаний з відомим драматичним твором І.П. Котляревського, а візуально становить народну інтерпретацію картини М.К. Пимоненка. Подібні твори виявляють близькі композиційно-іконографічні паралелі з народними картинами першої половини ХХ ст. з центральних і східних областей України. Особливості торговицьких сюжетних творів — вертикальний формат, на відміну від загальноприйнятого на центральній території України видовженого по горизонталі. Портретний жанр у малярстві на склі представлений образами видатних українських постатей Т.Г. Шевченка і І.Я. Франка, погрудні зображення яких обрамлені вінками з квітів, намальованими на тому ж форматі скла. Серед картин цього осередку трапляються поодинокі зображення букета, а також стилізованої квітки у квадратному форматі, повернутому як ромб.

Декоративні композиції формують окрему типологічну групу торговицького малярства на склі. Найбільш численно представлені скляні розписані рамки для ікон і фотокарток («образки»), що мали вигляд квадратів зі стороною близько 25 см, які кріпили до стіни за один кутик «на ромб». У центрі квадрата, на перетині діагоналей, поміщували фотокартку, а вільні кути довкола розписували рослинним орнаментом. Зі зворотного боку під скло підкладали «сріблясту» фольгу, яка була тлом для розпису, посилюючи декоративне звучання. Зазвичай в інтер'єрі покутського житла другої половини ХХ ст. було досить багато таких рамок, а в оселях у самій Торговиці їх кількість могла досягати навіть сорока [3, с. 247]. «Образки»-ромби традиційно обклеювали вузькими паперовими стрічками, пофарбованими у червоний або синій кольори.

У типологічній групі декоративного малярства окремий тип становлять розписані скляні вставки для меблів — шафок і креденсів ручної роботи. Мотивами такого розпису є стилізовані квіти, розташовані поодиночो або укладені в букети, закомпоновані на площинах скла, залежно від конфігурації дверцят шафок і креденсів.

Своєрідним маркером, що вирізняє торговицьке малярство на склі з-поміж народного мистецтва інших осередків, є його художні особливості. Завдя-

ки колективному характеру творчості у Торговиці виробилася місцева традиція малювання, якій була притаманна надзвичайна декоративність. Майстри застосовували усталений набір матеріалів: як малярську основу — віконне листове скло, для прорисовування контурів — чорну туш, для локального заповнення площин — олійні фарби. Зображення наносили зі зворотного боку скляної пластини, щоб у завершеному виробі воно проглядалося крізь товщу прозорого скла; це надавало кольорам додаткової сили звучання і водночас захищало шар живопису.

Художня мова фігуративних образів в іконах і картинах позначена графічно-площинним вирішенням з рисами наїву. Зображення святих переважно обрамлені вінками зі щільно укладених квітів і листків, намальованих на тому ж форматі скла. Стійка повторюваність композиційно-іконографічних схем торговицьких ікон дає підставу зробити висновок про існування підготовчих контурних рисунків-підкладів, якими користувалися майстрині. Натомість трактування стилізованих рослинних мотивів, попри впізнаваний «торговицький» стиль, все ж, має ознаки індивідуального почерку окремих майстринь. Так, квіти у роботах Г.В. Макулович вирізняються витонченістю і тяжіють до умовно-натуралістичного відтворення. Рослинні форми М.Ю. Сулими характерні переважанням хвилястих і зубчастих контурів і графічно-площинним вирішенням. Квіткові оздоби Є.М. Скорокіжук наближені до орнаментального трактування завдяки подвійному моделюванню квіткових пелюсток світлішим і темнішим відтінками одного кольору. У характері квіткових оздоб торговицького малярства на склі простежуємо чимало спільних ознак із вишитими виробами цього села, що легко пояснити любов'ю до цього виду творчості серед місцевого жіноцтва.

Ще однією характерною рисою малярства на склі Торговиці є насичений яскравий колорит, у якому гармонійно поєднані основні кольори та їх тональні градації. Майстри застосовували багату й різноманітну палітру: декілька відтінків зеленого, червоного, рожевого, жовтого, синього, оранжевого, фіолетового, а також незначну кількість коричневого, чорного й білого. Усі ці барви контрастно і виразно звучали на блакитному або чорному тлі ікон та на сріблястому тлі підкладеної під скло фольги (у декоративних композиціях). В інтер'єрах помешкань твори малярства

Твори малярства на склі, виконані на початку 1950-х рр. («образи» й «образки»), в інтер'єрі помешкання Г.Ф. Табашук (1926—?), с. Торговиця Городенківського району Івано-Франківської обл. Фото автора 2002 р.

на склі були яскравим колірним і декоративним акцентом, що, очевидно, забезпечило їм стійку популярність протягом декількох десятиліть.

Розглянуті пам'ятки малярства на склі другої половини ХХ ст., створені майстрами з осередку у Торговиці, безспідставно можна вважати високохудожніми зразками народного мистецтва. Особливості художнього вирішення: життєрадісний яскравий колорит, характер стилізації й розміщення на площині рослинних мотивів надають виразного локального забарвлення композиціям, завдяки чому торговицьке малярство можна легко вирізнити з-поміж творів інших осередків. Завданням подальших досліджень народного малярства на склі Покуття і, зокрема, села Торговиці може стати виявлення ще невідомих імен майстрів і введення у науковий обіг окремих артефактів, а також глибше вивчення іконографії та художніх особливостей творів.

1. Іван Сколоздра: Живопис на склі: Альбом / авт.-упоряд. В.П. Откович. — Київ: Мистецтво, 1990. — 120 с.: іл.
2. Кульчицька О. Про народне малювання на склі / О. Кульчицька // Матеріали з етнографії та художнього промислу. — Київ, 1957. — Вип. 3. — С. 172—176.
3. Марчук В.В. Торговиця. Сторінки історії / В.В. Марчук, Г.І. Марчук, Н.В. Марчук. — Івано-Франківськ: ЛК, 2010. — 320 с.
4. Народна ікона на склі. Альбом / упоряд. О. Романів-Тріска. — Львів: Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ, 2008. — 368 с.: іл.
5. Островский Г. Украинская народная живопись на стекле / Г. Островский // Панорама искусств. —

- Москва : Советский художник, 1982. — № 5. — С. 246—255.
6. Селівачов М.Р. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія) / М.Р. Селівачов. — Київ : Арт, 2005. — XVI, 400 с. : іл.
 7. Українські колекціонери. Іван Гречко / упоряд. Тарас Лозинський ; автори статей: Ігор Калинець, Олег Сидор, Роман Яців, Роман Чмелик, Кость Чавага. — Львів ; Київ : Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ ; Оранта, 2006. — 272 с. : іл.
 8. Шпак О. Ікони на склі з Покуття другої половини ХХ століття / О. Шпак // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2010 рік. — Львів : Логос, 2010. — Кн. II. — С. 868—875.
 9. Шпак О. Малювання на склі другої половини ХХ ст. на Покутті й Гуцульщині / О. Шпак // Наукові записки. — Івано-Франківськ : Інститут народознавства НАН України ; Івано-Франківський краєзнавчий музей, 2003. — Вип. 7—8. — С. 157—159.
 10. Шпак О. Малювання на склі другої половини ХХ ст.: нові матеріали / О. Шпак // МІСТ (Мистецтво, історія, сучасність, теорія). — Київ : ВХ [студію], 2003. — № 1. — С. 253—263.
 11. Шпак О. Малярство на склі Східного Опілля та Західного Поділля середини — другої половини ХХ ст. (матеріали польових досліджень 2011р.) / О. Шпак // Народознавчі Зошити. — 2012. — № 3 (105). — С. 552—562.
 12. Шпак О. Народне малярство на склі другої половини ХХ століття / О. Шпак // Мистецтвознавство '12. — Львів : СКІМ, 2012. — С. 169—182.
 13. Шпак О. Осередки народного малярства на склі другої половини ХХ століття у Річці на Бойківщині й Торговиці на Покутті: порівняльний аспект / О. Шпак // Науковий збірник Закарпатського музею народної архітектури та побуту. — Вип. 3. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження, збереження, відтворення та популяризація культурної спадщини» (Ужгород, 26—27 червня 2015 р.). — Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2016. — С. 544—550.
 14. Шпак О. Осередок народного малярства на склі середини — другої половини ХХ століття у селі Річка Міжгірського району Закарпатської області (матеріали польових досліджень автора 2010 року) / О. Шпак // Народознавчі зошити. — 2011. — № 4 (100). — С. 719—728.
 15. Шпак О. Традиції народного малярства на склі на Покутті / О. Шпак // Наукові записки: Інститут народознавства НАН України ; Івано-Франківський краєзнавчий музей. — Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2010. — С. 69—74.
 16. Grabowski J. Ludowe malarstwo na szkle / J. Grabowski. — Wrocław ; Warszawa ; Kraków, 1968. — 380 s. : il.

Oksana Shpak

CENTER OF FOLK PAINTING ON GLASS OF THE SECOND HALF OF THE TWENTIETH CENTURY IN THE VILLAGE OF TORHOVYTSIA, HORODENKA DISTRICT, IVANO FRANKIVSK REGION

The author on the basis of her field data collected over the course of 2002—2016 highlights the activity of one of the few well-known centers of folk painting on glass of the second half of the twentieth century in the village of Torhovytisia at Pokuttia. Names of artists were established, chronological limits were outlined, and typology and features of art works were briefly considered.

Keywords: center of folk painting, icons on glass, painting on glass, folk artists, Pokuttia, field studies.

Oksana Shpak

ЦЕНТР НАРОДНОЇ ЖИВОПИСИ НА СТЕКЛЕ ВТОРОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ВЕКА В СЕЛЕ ТОРГОВИЦА ГОРОДЕНКОВСЬКОГО РАЙОНА ІВАНО-ФРАНКОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На основе собственных полевых материалов, собранных в течение 2002—2016 гг., автор освещает деятельность одного из немногих известных центров народной живописи на стекле второй половины ХХ века в селе Торговица на Покутье. Установлены имена мастеров, определены хронологические рамки, кратко рассмотрены типология и художественные особенности произведений.

Ключевые слова: центр народной живописи, иконы на стекле, живопись на стекле, народные мастера, Покутье, полевые исследования.